

Kommentek a magyar interneten: a polgári jogi gyakorlat

NÁDORI PÉTER*

A cecei Szex Sátánról
Olvastam egy cikket
A kollektív komment tudat alattiban
Csináltam pár nicket
Trágya Péter
Szar-csimbók
s.i.v.a.t.a.g.
WhiteMetal_Baby18
111 kotongumi
Valakinek rendet kell tenni
A lényegét meg kell értetni
Sokszor többen kellünk hozzá
És összehangoltan kell fellépni
„Kit lehet ezért felelősségre vonni?”
(*Bélgá: Komment*)

Az alábbi tanulmány¹ azt vizsgálja, hogy a jelenlegi polgári ítélkezési gyakorlat és az azt meghatározó jogszabályi környezet milyen módon kezeli a kommentek ügyét. Nem vagyok jogász, ezért igyekeztem az e meghatározottság diktálta szerénységet és óvatosságot tanúsítani az írás során. Meggyőződésemm ugyanakkor, hogy a szigorúan vett jogtudományi szakirodalom mellett helye van a „jog és társadalom” diszciplínához sorolható vizsgálódásoknak is a tárgykörben. Mint a tanulmány témája ékes példa rá, az érintettek szempontjából a lehetséges következményeket, az alkalmazhatóságot illetően nem kellően végiggondolt, nem elég világosan megfogalmazott jogszabályok mindennapi problémákat és veszélyeket hordoznak az érintettek számára.

* A Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének (MTE) elnöke. E-mail: nadorip@mte.hu

¹ Köszönetet mondok Detrekői Zsuzsának és Kovách Ákosnak, akik háttéranyagokkal és nélkülözhetetlen szakértelmükkel segítettek, valamint Bodolai Lászlónak és Cserép Jánosnak, akik ítéletek anyagait bocsátották rendelkezésemre. A szöveg egy korábbi, lényegesen rövidebb változata megjelent a Kreatív 21. évfolyamának 6. számában.

1. Kommentpánik a 2011-es évben

2011. június 30-án, a sajtótermékekre és lekérhető médiaszolgáltatásokra is vonatkozó, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (Mtv.) által megállapított, hatósági eljárások indítására és ebből következően szankciók kiszabására vonatkozó moratórium lejártának napján az internetes tartalmak mellett megjelenő felhasználói kommentek jogi megítélése került reflektorfénybe. Számos cikk, blogbejegyzés és természetesen komment foglalkozott a kérdéssel, ellentmondó álláspontok (hiedelmek) fogalmazódtak meg a jogi helyzetet illetően.

„Az élet, no meg persze a médiatörvény úgy hozta, hogy július elsején a Velveten alapvetően megszüntetjük a kommentelést” – tudatta az Index.hu Zrt. által kiadott, az Index portál felületeiről is elérhető Velvet cikke 2011. június 30-án 18.25-kor.² A Népszabadság Online másnap *A médiatörvény elsöpörte a Velvet kommentelőit*³ címmel adott hírt a fejleményről. A hírre reagáló más internetes újságok, blogok⁴ sem kérdőjelezték meg, hogy a Velvet a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) büntetéseitől tartva szüntette meg a cikkekhez való hozzászólás lehetőségét.

A moratórium lejártát emelte ki július 1-jén a Népszava cikke⁵ is, melyben a szerkesztőség beszámolt arról, hogy az NMHH Média- és Hírközlési Biztosa vizsgálatot kezdeményezett egy, a lap online felületén megjelent hozzászólás miatt. A cikkben közlik, hogy „a biztos állampolgári megkeresés alapján nem hatósági eljárásban kért tájékoztatást”, egyúttal részletesen ismertetik, hogy milyen jogkörei vannak a biztosnak és általában az NMHH-nak, illetve milyen szankciókat szabhat ki a Médiatanács. Úgy vélik, „[b]eigazolódni látszanak azok a félelmek, hogy a médiatörvény célja az ellenzéki sajtó ellehetetlenítése.”

Június 30-án délután a hozzászólásokra vonatkozó változásról szóló értesítés jelent meg a Lapcom Kft. által kiadott portálokon is. A sajtókon (Delmagyar.hu, Kisalfold.hu, Nyugatmagyar.hu, Autopro.hu) azonos szöveggel megjelenő cikk⁶ arról tájékoztatott, hogy a szerkesztőségek július 1-jétől csak előzetes moderálás után jelenítik meg a hozzászólásokat. Az indoklásban azonban nincsen szó semmilyen törvényről, sokkal inkább az úgynevezett trollokról: „egyre több személyeskedő, sértegető hozzászólás jelent meg az írásaink alatt, amelyeknek vajmi keves köze volt a cikkek témájához”. (A cigány- és zsidógyűlöletben tobzódó propagandaszövegek mel-

² GZP: Szolgálati közlemény. http://velvet.hu/blogok/gumicukor/2011/06/30/szolgalati_kozlemeny/

³ NOL: A médiatörvény elsöpörte a Velvet kommentelőit. http://nol.hu/kult/media/elhallgattatta_kommenteloit_a_velvet

⁴ Például: 168 ÓRA ONLINE: Beszüntette a hozzászólást az egyik legkedveltebb portál. <http://www.168ora.hu/itthon/beszuntette-a-hozzaszolasat-az-egyik-legkedveltebb-portal-78377.html>; ZOLTÁN – ÉRTÉKESÍTÉSI SZAKÉRTŐ: Vége a kontrollálatlan kommentezésnek! <http://www.ertekesitesiszakerto.hu/vege-a-kontrollalatlan-kommentezesnek/>; KIS-KUNSAG ON-LINE: Betiltják a kommentelést? http://kis-kunsag.hu/hun/s_!news/i_27/i_20062; KURUC.INFO: Életbe lépett a médiatörvény, több híroldalon tiltották a hozzászólásokat – mi nem állunk be a sorba. <http://kuruc.info/r/6/81483/>

⁵ MUHARI Judit: Kormánytag kezdeményezett eljárást lapunk ellen – egy komment miatt. <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=445426>

⁶ DELMAGYAR.HU: Elsejétől előzetesen ellenőrizzük a hozzászólásokat. http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/elsejetoel_elozetesen_ellenorizzuk_a_hozzaszolasokat/2227994/

lett az összeesküvés-elméletek kultiválásáról is ismert Kuruc.info hivatkozott cikke ugyanakkor azt érzékelteti, hogy a szerző szerint nem lehet véletlen a Lapcom döntésének dátuma.)

A médiatörvény (ideértve az Mttv. mellett a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvényt, vagyis az Smtv.-t is), illetve a moratórium lejárt a kommentek jogi státuszát illetően valójában nem hozott olyan változást, ami ezen lépések indoka lehetett volna. (Az NMHH szóvivője még 2011. július 1-jén nyilatkozatot adott az MTI-nek, amiben cáfolni igyekezett, hogy a Hatóság feladatának tartaná a kommentekkel való foglalkozást: „nem tartoznak például a blogok, a fórumozás és a kommentek a médiatörvény hatálya alá, mert a médiatörvény a médiaszolgáltatásokra és a sajtótermékekre vonatkozik – és az említettek nem tartoznak ezen kategóriákba”.⁷ Két nappal később az NMHH Médiatanácsának tagja, Koltay András ugyancsak az MTI-n keresztül foglalt állást a kérdésben: „A médiatörvény hatálya az internetes sajtótermékekhez fűzött kommentekre, blogbejegyzésekre, fórumokra nem terjed ki (...). A komment még akkor sem tekinthető szerkesztett tartalomnak, ha [utólag] moderálják azt, hiszen nem a szerkesztő döntésén múlik, hogy mi kerül ki az internetes oldalra”.⁸ Nem merült fel olyan hiteles információ sem, amely alátámasztaná, hogy a médiabiztos eljárása a Népszava online felületén megjelent komment miatt szándékosan lett volna ekkorra időzítve.⁹) Az azonban roppant nehezen meghatározható, hogy a kommentek jogi státusza valójában micsoda – miközben különböző szereplők igyekeznek a maguk értelmezését elfogadtatni. Az alábbiakban ismertetek néhány – különböző publikációkban, illetve bírósági ítéletekben megfogalmazott – értelmezési kísérletet, és bemutatom, miért mutatkozik ezek mindegyike elégtelennek.

2. A komment, mint olvasói levél

A Velvet főszerkesztője a Mindennapi híroldalnak nyilatkozva¹⁰ már 2011. július 1-jén azt mondta, hogy a kommentelési lehetőség megszüntetéséről meghozott döntésben „szerepet játszott a ma életbe lévő törvény, [de] nem ez volt az elsődleges szempont. (...) [A] magyar bírói gyakorlat az internetes kommenteket kezdi az utóbbi időben olvasói levélként, vagyis szerkesztett tartalomként kezelni. A jelek szerint az NMHH gyakorlata is hasonlóképpen fog működni, így ez számunkra megelőző lépés is”.

⁷ MTI: Médiatanács: A nyomtatott sajtóra is érvényes néhány minimumelvárás. <http://mediajogfigyelo.hu/index.php?do=a&tid=1570>

⁸ MTI/HVG.HU: A kommentekre nem vonatkozik a médiatörvény. http://hvg.hu/itthon/20110703_mediatorveny_kommentek_koltay_gerenyi

⁹ A hatósági jogértelmezést illetően természetesen sem az NMHH szóvivőjének, sem a Médiatanács tagjának hírügynökségi nyilatkozata nem tekinthető kötelező erejűnek (lásd erről szarkazmustól nem mentesen: MÉDIAJOGFIGYELŐ: Karola a jogforrási hierarchiában. http://mediajogfigyelo.blog.hu/2011/07/03/http_media_jogfigyelo_hu_1). Szűken értelmezve ugyanez igaz a későbbi, az NMHH műhelyéből kikerült jogszabály-értelmezésekre is (l. 12. és 15. lj.), de legalábbis indikatívnak tekinthető az esetleges hatósági jogértelmezésre nézve az ezekben megjelent, az idézett nyilatkozatokkal egybecsengő elgondolás.

¹⁰ MI: Félnek a szerkesztőségek: befellegzik a kommenteknek? <http://mindennapi.hu/cikk/tarsadalom/felnek-a-szerkesztosegek-befellegzik-a-kommenteknek-/2011-07-01/4577>

Valóban: az Experient (felperes) és az MTE és mások (alperesek) ügyében hozott 2011-es elsőfokú ítélet (Fővárosi Bíróság 19.P.21.022/2010/7.) arra alapozva marasztalt el egy tájékoztató blogot működtető társadalmi egyesületet és egy szerkesztőségi blogot működtető kiadót a bejegyzéseikhez fűzött egyes hozzászólások miatt, hogy mindkettő „sajtószervek”, és hogy „a hozzászólások tulajdonképpen az eredeti közleményekhez fűzött olvasói levelekkel esnek egy tekintet alá”.¹¹

A bíróság a kommentek megítélésekor az ‘új bor a régi üvegben’ megközelítést választotta, amikor a kommenteket egy újság „rovatának”, így „szerkesztett tartalomnak” minősítve azok tartalmaért minden kvalifikáció nélkül az alpereseket tette felelőssé. Külön kérdés, miért nem szorult a bíróság szerint indoklásra, hogy egy társadalmi egyesület blogján megjelenő állásfoglalás miért tekintendő „sajtóközleménynek” – értsd: sajtóban megjelenő közleménynek –, illetve hogy miért minősíthető egy egyesület, illetve egy blogszolgáltatás tulajdonosa „sajtószervek”, miközben nyilvánvalóan nem teljesíti azokat a kritériumokat, amelyek alapján korábbi ítéletek internetes médiumokat az Stv. szerinti sajtótermékeknek minősítették.¹² Az indoklásból levezethető logika talán az lehetett, hogy ha adótnak vesszük, hogy olvasói levelek vannak, akkor bizonyára ők a sajtó.

A fogalom ráadásul eleve nem, illetve nem egyértelműen definiált a joganyagban: sem a Ptk., sem a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény (a 2011. január 1-jén hatályon kívül helyezett Stv.), sem a jelenleg hatályos médiatörvény szövegében nem szerepel az „olvasói levél”. A Legfelsőbb Bíróság BH1983. 276. számú eseti döntése ugyanakkor határozottan rögzíti, hogy a sajtószerv akkor is helyreigazítási felelősséggel tartozik a megjelentetett közlés tartalmáért, ha „azt olvasólevélként közölte”. A BH1995. 151. számú eseti döntés kimondja, hogy olvasói levél miatt indítható személyiségjogi per, illetve, hogy a „személyhez fűződő jogában megsértett személy választása szerint indíthat pert a kiadó, a lapalapító, a szerkesztő, az újságíró, a nyilatkozattevő vagy az olvasói levelet író személy, illetőleg valamennyiük ellen”.

Egyik eseti döntés sem határozza meg, hogy pontosan mi tekintendő olvasói levélnek – ebben nincs is semmi meglepő, hiszen a határozatok megszületésének idején nemigen merülhetett fel, hogy ilyen meghatározásra szükség lenne. Az sem világos azonban, hogy milyen feltételek teljesülése esetén perelhető a kiadó egy-egy olvasói levél tartalma miatt. Az olvasói levél miatti perindítást a BH1995. 151. számú döntése egy kriptikus „adott esetben” kitéllettel kvalifikálja, anélkül, hogy bármilyen támpontot adna arra nézve, hogy mik lehetnek az adott esetek. A kvalifikációnak lehet köze a levélíró azonosíthatóságához, a levél tartalmához, a megjelenítő kiadvány jellemzőihez – nem tudható, hogy a határozat szerzői mire gondoltak. Hogy a képlet még a nyomtatott sajtó vonatkozásában sem egyszerű, azt önmagában is érzékelteti az az álláspont, amely szerint az olvasói levelekért – mivel szerkesztett tartalmak – a médiának viselnie kell a felelősséget, de „persze a jogsértés elkövetőjével együtt”.¹³

¹¹ Az ítéletet közli: ZUGÜGYVÉD [BODOLAI László]: Blogcomment, mint olvasói levél. http://zugugyved.blog.hu/2011/05/16/blogcomment_mint_olvasoi_level

¹² Ezekről az ítéletekről összefoglalóan l.: KOLTAY András – NYAKAS Levente – MAYER Annamária – POGÁCSÁS Anett: A médiaszolgáltatás és a sajtótermék fogalma az új magyar médiaszabályozásban. *Iustum Aequum Salutare*, 2011/4. 97.

¹³ SÁRKÖZY Tamás: Személyiségvédelem az új Ptk. tervezetében és a média. In HOMOKI-NAGY Mária (szerk.): *Médiajog 2011 – Tanulmányok a médiajog köréből*. Budapest, HVG–ORAC, 2012. 103.

Elvileg kimondottan üdvösnek tekintendő, ha a jogrendszer nem burjánzik követhetetlenül, és a jogalkotó sem rendel a valóság minden egyes új jelenségéhez külön jogszabályt. Az is nyilvánvaló, hogy mik az újságok cikkeihez hozzászóló olvasói levelek és az internetes kommentek közötti alapvető hasonlóságok. Mégis úgy vélem, hogy a kommenteknek több olyan jellemzője van, amelyek a jelenséget a klasszikus – eleve sem különösebben határozottan definiált – olvasói levelek jelenségétől oly mértékben megkülönböztetik, hogy az analógia egyszerűen haszontalanná, életidegenné válik. Lássuk, mik ezek a jellemzők:

- A közölt olvasói leveleket több tucat, akár több száz közül választják ki a szerkesztők; a főszabály az, hogy a beküldött olvasói levelek mindegyikét elolvassák, de a legtöbb nem jelenik meg. A kommenteknél ugyanakkor a szerzőn kívül gyakran senki nem olvassa el a szöveget megjelenés előtt, de még előmoderáció esetén (vagyis amikor csak a moderátor által aktívan engedélyezett hozzászólások jelennek meg a nyilvános felületen) is az a főszabály, hogy a komment megjelenik, és kivételes eset kell ahhoz, hogy ne jelenjen meg, vagy utólagos eltávolításra kerüljön.
- Az olvasói leveleket előre bejelentett és elfogadott módon rövidíti, szerkeszti a szerkesztőség. A kommentek esetében rendkívül ritka az ilyen gyakorlat (Magyarországon különösen az), a jellemző működés az, hogy ha megjelenik egy komment, akkor a felhasználó által beírt formában, változatlanul jelenik meg, ha pedig a szerkesztőség (moderátor, bloggazda) egyáltalán beavatkozik, nem szerkeszti, hanem teljes egészében törli a problémásnak minősített hozzászólást.
- Az olvasói levél esetében nem meghatározó elvárás a többi olvasóval való interakció (természetesen az elolvasást leszámítva), a párbeszéd kezdeményezése. A kommenteknél éppen ellenkezőleg, a kommentelők várják és keresik a többi kommentelővel való eszme- és szitokcsere lehetőségét.
- Az olvasói levél szerzőjének célja az, hogy bekerüljön az újság statikus keretei, válogatott anyagai közé. A komment szerzője a leggyakrabban dinamikus, napokon, akár heteken át tartó vitában szeretne részt venni más kommentelőkkel (és esetlegesen, sokkal ritkábban, a cikk szerzőjével).
- A kinyomtatott olvasói levelet nem lehet törölni, és semmi garancia nincs arra, hogy az esetleges helyreigazítással, bocsánatkéréssel ugyanazok az olvasók találkoznak majd (akár az eredeti publikáláshoz közeli, akár attól távoli időpontban), akik az eredeti közlést olvasták. Vannak talán túl optimista álláspontok az online közlések eltüntethetőségét illetően, de az egészen bizonyos, hogy a Google cache-elése ellenére is könnyebb törölni egy defamáló cikket az internetről, mint a Széchényi Könyvtárból.¹⁴ Az online környezetben ráadásul igen lényegi lehetőség, hogy a helyreigazítást, javítást ugyanazon a felületen lehet megjeleníteni, ahol az eredeti közlés megtalálható.

Az XY (felperes) és Fusz.hu (alperes) ügy 2008-as első fokú ítéletében (2.P.20.307/2008/15.) a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság az alperes szóhasználatát átvéve végig olvasói levélként hivatkozik a felperes által kifogásolt közlésre, annak ellenére, hogy az a tényállás

¹⁴ L. például: Daniel J. SOLOVE: *The Future of Reputation – Gossip, Rumor, and Privacy on the Internet*. New Haven & London, Yale University Press, 2007. 124.

szerint a „hírek rovatban” jelent meg. Ennél is figyelemre méltóbb, hogy ebben az ítéletben az olvasói levél és a sajtójelleg elválik egymástól. Mint fent láttuk, az Experient-ügy elsőfokú ítélete szerint az olvasói levél jelensége fogalmilag a megjelenítő honlap sajtó mivoltához köthető; a Fusz.hu-ügy elsőfokú ítélete viszont azt rögzítette, hogy az alperes nem sajtószerv. Ebből következően az alperesi védekezés szerint szerkesztői közreműködés nélkül felkerült közleményt úgy tekintette olvasói levélnek, hogy abból nem eredeztetett az akkor hatályos Stv. szerinti szerkesztői felelősséget a honlap működtetőjére vonatkozóan.

A Fusz.hu-ügyben kifogásolt szöveg megjelenítésének valós körülményeit öt év távlatából nem sikerült rekonstruálnom. Az ítéletekből az vélelmezhető, hogy az érintett tartalom nem klasszikus komment, hanem a szerkesztőségbe beküldött, majd egy, a szerkesztőségi rendszert működtető operátor által publikált szöveg lehetett. (Természetesen az sem kizárt, hogy szimpla álolvasói levélről volt szó, vagyis hogy a szerkesztőség csak a felelősség elhárítása céljából címkézte a szöveget olvasói levélként. Ezt a lehetőséget kimondottan sem az első-, sem a másodfokú bíróság nem vizsgálta, így az ítéletek értelmezését illetően számunkra indifferens, hogy a valóságban mi történt annak idején.) Az elsőfokú bíróság – másodfokon megdőlt – értelmezése azért érdemel mégis kitüntetett figyelmet ebben a kommentügyi vizsgálódásban, mert azt példázza, hogy legalábbis létezhet olyan megközelítés, amely tudomásul veszi, hogy az internetre szerkesztői beavatkozás nélkül felkerülő tartalmaknak sajtószerű jellemzőik vannak, amelyek miközben adott esetben rokonítják őket a klasszikus nyomtatott sajtótermékek olvasói leveleivel, egyben meg is különböztetik őket azoktól, ami lehetségessé, sőt, szükségessé teszi azok speciális értelmezését. Mint a következő részben szó lesz róla, az elsőfokú bíróság itt az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvényben (Ektv.) vélte megtalálni ezt a speciális jogszabályt, a másodfokú bíróság azonban visszaverte ezt az értelmezési kísérletet.

Az Smtv. és az Mttv. hatálybalépése előtti joggyakorlatban a bíróságok a sajtó-helyreigazítási ügyekre kialakított irányelveket terjesztették ki a személyiséggjog-sértési ügyekre is. Az Mttv. hatálybalépésével egyidőben a Ptk.-ból kikerültek a helyreigazítás szabályai, amivel kérdésessé vált ennek a joggyakorlatnak a folytathatósága. A kérdésre a választ a további ügyek fogják megadni: egyelőre csak találgatni lehet, hogy a szerkesztői felelősség fogalmát a bíróságok a személyiséggjog-védelemben továbbra is használják-e majd, vagy úgy tekintenek rá, mint speciális, a médiaszabályozás által definiált, ennél fogva csak a médiahatóság által felhívható felelősségi formára. (A polgári jogi felelősségtől elkülönülő, más logikára épülő médiajogi felelősség vonatkozásában ugyanakkor tovább élhet az olvasóilevél-analógia: az előmoderált kommentek esetében a felület gazdájának számolnia kell azzal, hogy esetlegesen az NMHH hatósági eljárásában is felelősségre vonható egy-egy hozzászólás tartalmáért. Egy releváns értelmezés szerint ugyanis „amennyiben persze van előzetes moderálás, úgy ez szerkesztői tevékenységet valósít meg, és így médiajogi felelősséget is keletkeztethet, hasonlóan pl. a televíziós műsorszámokba beszerkesztett nézői sms-ek esetéhez”.¹⁵)

¹⁵ KOLTAY András – MAYER Annamária – POGÁCSÁS Anett: A médiatartalom-szolgáltatások meghatározása és differenciálása a szabályozásban. In KOLTAY András – NYAKAS Levente (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Budapest, CompLex, 2012. 500.

3. A komment mint tárhely-igénybevétel

Az Experient-ügyben elsőfokon a I. és III. rendű alperesek (az MTE és az Index.hu Zrt.) jogi képviselője azzal érvelt, hogy ügyfeleit nem terheli felelősség a kommentekért, mivel azok az Ektv. szerinti tárhely-szolgáltatónak tekintendők, és így „csupán arra terjed ki a kötelezettségük, hogy kifogásolás esetén a közleményeket eltávolítsák, amely meg is történt”. A továbbiakban ‘iparági álláspont’-ként fogom említeni azt a megközelítést, amely szerint a különböző kommentfelületeket működtető, megjelenítő kiadók és szerkesztőségek mentesülnek a kommentekért viselt jogi felelősség alól, ha eleget tesznek az Ektv.-ben körülírt értesítési-eltávolítási eljárás követelményeinek. Az Ektv. 10. §-a szerint a tárhelyszolgáltató:

„nem felel az igénybe vevő által biztosított információért, ha

- a) nincs tudomása az információval kapcsolatos jogellenes magatartásról, vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti;
- b) amint az a) pontban foglaltakról tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról, vagy a hozzáférést nem biztosítja.”

Az iparági álláspontot Gerényi Gábor, a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének elnökségi tagja így foglalta össze blogbejegyzésében: „A komment: felhasználói tartalom. A felhasználói tartalom nyilvánosságra hozói a hatályos, elektronikus kereskedelemről szóló törvény (...) értelmében közvetítő szolgáltatónak minősülnek, és ezzel kapcsolatban egy egészen egyértelmű, kommentárt nem igénylő mondat szerepel a jogszabályban: A közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak.” Gerényi is kifejti, hogy a kommentek státusának újragondolására nem a médiatörvény készíti a kiadókat: „a független bíróság kezdett el kiszámíthatatlanul működni az elmúlt egy-két hónapban, és zsinórban több, viszonylag egyértelműnek tűnő kommentügyben hozott a szolgáltatót – szerintem – feleslegesen elmarasztaló ítéletet”.¹⁶

A két alperest képviselő Bodolai László az Experient-ügyben született másodfokú ítélet (Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.21.129/2011/4.) után írt nagy jelentőségű cikkében¹⁷ rögzíti, hogy megítélése szerint „a [blog]szolgáltatás a[z] e-kereskedelmi törvény [Ektv.] hatálya alá tartozik”, illetve felidézi, hogy a korábbi bírói gyakorlat a jogszabályi bizonytalanságok ellenére elfogadta, hogy a szolgáltatók nem felelősek a hozzászólások tartalmáért, amennyiben az Ektv. előírásainak megfelelő jelzésre eltávolítják az esetlegesen jogsértő tartalmakat. Bodolai is úgy látja, hogy a bírói jogértelmezés megváltozott. Az újabb „felelősséget kimondó ítéletek többé-kevésbé azonos vonalvezetést követő indoklásai szerint a szerkesztett cikkhez fűzött hozzászólás – és a címlapra kiszerkesztett blog is cikknek minősül – valójában olvasói levél, és annak tartalmáért a szerkesztőség (jelenlegi szabályok szerint a kiadó) felelősséggel tartozik”. A szerző részletesen leírja, hogy ezt a fejleményt miért tartja negatívnak.

¹⁶ GERÉNYI Gábor: *Kell-e félünk a kommentektől?* http://gg.blog.hu/2011/07/02/kell_e_felnunk_a_kommentektol

¹⁷ BODOLAI László: *Olvasói levelezés.* http://es.hu/bodolai_laszlo/olvasoi_levelezes;2011-07-20.html

A „korábbi bírói gyakorlat” példája a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság elsőfokú határozata a Meggyes Tamás (felperes) és Pilar Kft. & WZ (alperesek) ügyben (20.P.20.354/2010/15.). Ebben – egyébként a felperes jogi képviselőjének előadásával összhangban – teljes egyértelműséggel állapította meg a bíróság, hogy az I. rendű alperes, egy városi érdekű portál kiadója, „az Ektv. 2. § *lc*) pontja alapján közvetítő szolgáltatónak minősül”. (A joggyakorlat és a jogtudomány nem pótolható vesztesége, hogy Meggyes Tamás jogi képviselője késvé nyújtotta be a fellebbezést ebben az ügyben, így nem derülhetett ki, hogy a Győri Ítéletábra hogyan látja ugyanezt a kérdést.)

Figyelemre méltó, hogy az Experient-ügy fentebb bemutatott elsőfokú ítéletét jegyző Pataki Árpád, a Szabó (felperes) és Index.hu Rt. (alperes) ügyben (Fővárosi Bíróság 19.P.632.240/2004/23.) elsőfokon hozott 2006-os döntésében szintén az Ektv. alapján határozott, és a fórum működtetőjeként beperelt alperest közvetítő szolgáltatónak minősítette. Bodolai szerint a bíróságok akkor teszik felelőssé a szolgáltatót (itt praktikusán nagy portálok kiadóiról van szó) a hozzászólások tartalmáért – olvasói levélnek tekintve a hozzászólásokat –, ha a tartalom, amihez a hozzászólás érkezett, megjelent a szolgáltató főoldalán, vagy azt a szolgáltató maga állította elő.¹⁸ Az Experient (felperes) és MTE és mások (alperesek) ügy elsőfokú ítéletének írásos változatában ugyanakkor a címlapi megjelenésről nincsen szó, sokkal inkább az a fentebb már bemutatott logika érvényesül, amely – némileg körkörösnek ható érveléssel – úgy épül fel, hogy a bejegyzések (legyen szó hírcikkéről vagy egyesületi blog bejegyzéséről) cikk mivoltát a hozzájuk fűzött ‘olvasói levelekkel’, a kommentek olvasóilevél-státusát pedig a bejegyzések cikk mivoltával igazolja. A fórumbejegyzés és a kommentes ügy közötti különbség az indoklások alapján a bíró számára inkább az lehetett, hogy a blogkommentek egy általa szerkesztett tartalomnak minősített tartalomelemhez érkeztek, míg a fórum esetében ilyen tartalomelem nem található. Az is elképzelhető azonban, hogy egyszerűen arról van szó, hogy az időközben született másodfokú ítéletek alapján a bíró változtatott jogértelmezésén.

Az Ektv.-re alapozó álláspont számomra több okból is rokonszenves. Tény ugyanakkor, hogy viszonylag könnyen találhatóak olyan érvek, amelyek alapján nem egyértelmű, hogy az Ektv. alkalmazható-e a kommentekre. Bodolai maga írja, hogy a „fórumokon, blogokon, cikkek alatt megjelenő hozzászólásokra ugyan nem vonatkozik egyértelműen az e-kereskedelmi törvény [Ektv.], mert magánjellegű közlésnek minősíti [azokat], de [mivel] az üzemeltető szerepét nem definiálja [másképp az Ektv.], így eddig a jogalkalmazók tárhelyszolgáltatónak minősítették őket”.¹⁹

A bíróságok a különböző ügyekben különbözőképpen értelmezték a laikus számára igen nehezen érthetően megfogalmazott, definícióiban is többször módosított Ektv. azon kitételét, amely rögzíti, hogy az az „információs társadalommal összefüggő szolgáltatás[ok]ra” vonatkozik, ezeket pedig úgy definiálja, mint amelyeket „rendszerint ellenszolgáltatás fejében” nyújtanak. A kommentek messze túlnyomó többségükben ingyenes felületeken jelennek meg. Az Ektv.-ben ráadásul nem is szerepel a „felhasználói tartalom” fogalma, ez csupán az iparági zsargon szóhasználata azokra a dolgokra, amelyek az Ektv. szerinti „tárhelyszolgáltatás” során felkerülnek a nyilvános internetre.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Uo.

Nem jelentéktelen kérdésekről van szó, amit a másodfokú Experient-ítélet ékesen bizonyít: a bíróság többek között azért nem fogadta el az Ektv.-re való hivatkozást, mert megítélése szerint a törvény „elsősorban az internet útján történő vásárlások egyes szabályait kívánja rendezni,” és hatálya eleve nem terjed ki a magánjellegű közlésekre. Hogy a törvény és alkalmazása mennyire nem magától értetődő, azt jól illusztrálja a tény: a Szabó (felperes) és Index (alperes) ügy elsőfokú ítélete elleni fellebbezésben éppen az alperes jogi képviselője képviselte (sikertelenül) azt az álláspontot, hogy a fórumokon megjelenő hozzászólások magánjellegűek, ezért nem vonatkoznak rájuk az Ektv. előírásai – szöges ellentétbe kerülve így az azóta kikristályosodott iparági állásponttal.

Tovább növeli a bizonytalanságot, hogy olyan jogerős bírósági ítélet is létezik, amely a kommentekkel sok tekintetben rokon fórumbejegyzések vonatkozásában nem a közlés magánjellegű voltára, hanem a megjelenés sajtó jellegére hivatkozva utasítja el az Ektv. alkalmazását. A PC (felperes) és MNO (alperes) ügyben hozott 2010-es másodfokú határozat (Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.890/2009/3.) a portál fórumát az Ektv.-re alapozó védekezést lesöpörve az akkor még hatályos Stv. szerinti időszaki kiadvány egy rovatának minősítette, amelyre nézve így helyt adott az akkor még a Ptk. szerint szabályozott helyreigazítási kérelemnek.²⁰ A bíróság szerint önmagában az a tény, hogy a szolgáltató nem töröl egy adott hozzászólást – bár erre az elvi lehetősége meglebbe –, azt jelenti, hogy annak tartalmáért felelősséget vállal: a fórum „ebből a szempontból az alperes szerkesztése alatt áll, lehetősége van a beírások moderálására, így annak eldöntésére is, hogy az ott megjelenő közlések közül melyek azok, amelyeket az internetes lap keretében az olvasókhöz közvetíthetőnek tart és melyek azok, amelyekért nem kíván felelősséget vállalni, s ennek következtében onnan eltávolítja.” Bár az Stv. azóta hatályon kívül került, a felelősséget levezető bírói logika a sajtóra vonatkozó külön kategóriarendszer nélkül is fennállhat. A *moderálás technikai lehetősége*, mint jogi felelősséget keletkeztető tényező nemcsak a hírszajtók, hanem a magánbloggerek, a blog- és fórumszolgáltatások üzemeltetői, de akár a céges Facebook-oldalak működtetői számára is fenyegető jelentőséggel bíró koncepció.

Az ismertetett ügyek jelzőfénye olyan utat rajzol ki, ami nem éppen egyszerűen követhető. Látható, hogy az iparág számára sem volt azonnal egyértelmű, hogy az olvasói hozzászólásokat felhasználói tartalomnak kellene tekinteni. Az is feltűnik, hogy a bíróságok közül több érzékelt, hogy az interneten megjelenő hozzászólások tulajdonságai speciális jogi megközelítést tesznek indokolttá, ezért – adott esetben *expressis verbis* jobb híján, l.: Szabó (felperes) és Index.hu Rt. (alperes) elsőfok – hajlottak az Ektv. alkalmazására. Az mindenesetre az ítéletek alapján magától értetődik, hogy felhozhatók érdemi érvek az iparági álláspont ellen, elsősorban a „magánjellegű közlés” definíciójára alapozva.

²⁰ Az ítéletet közli: ZUGÜGYVÉD [BODOLAI László]: *Helyreigazítás fórum hozzászólásért*. http://zugugyved.blog.hu/2011/07/05/helyreigazitas_forum_hozzaszolasert

4. A komment mint híresztelés

Mint láttuk, az Experient-ügy elsőfokú bírója a kommenteket az olvasói levelekkel analóg jelenséggént ítélte meg; ezzel a megítéléssel állítja szembe az iparági álláspont a tárhely-státusra vonatkozó érveket. Viszonylag egyszerű lenne a kiút a labirintusból, ha arról lenne szó, hogy el kell dönteni: a komment *vagy* olvasói levél, *vagy* tárhely-igénybevétel, és biztosan e két dolog közül az egyik. A helyzet azonban egyáltalán nem ez.

Az Experient-ügyben a másodfokú bíróság – miközben helybenhagyta az ítéletet és pro forma az indoklást is – kimondta: „[e]lfogadható az az alperesi álláspont, hogy a hozzászólások nem minősülnek olvasói levélnek”, mivel „az olvasói levelek közzéte az előzetes szerkesztői szűrés és döntés alapján történik, míg a hozzászólások esetében ilyen döntésre nem kerül sor”. Ugyanígy érvelt az XY (felperes) és Fusz.hu (alperes) ügyben a másodfokú bíróság (Debreceni Ítéltábla Pf. II. 20.673/2008/5.): „az interneten közzétett honlap nem minősíthető időszaki lapnak, az ott közöltekkel megvalósított személyiségi jogsérelemért való felelősség megítélésakor a sajtótörvény nem alkalmazható. Az ítéltábla álláspontja szerint a perbeli közzéte nem vonható az elsőfokú ítélet jogi indokául szolgált [Ektv.] hatálya alá sem.”

Ezen ítéletek szerint tehát a komment *nem* olvasói levél, de *nem is* az Ektv. szerinti felhasználói tartalom. Hogy akkor micsoda, arra a bíróság ezekben az esetben meg sem kísérelt válaszolni. Az Experient-ügyben egyszerűen leszögezte, hogy az „állított jogsértést tehát a Ptk. rendelkezései szerint kellett elbírálni (...), vagyis azt kellett vizsgálni, hogy az alperesek valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt állítottak, híreszteltek-e vagy való tényt feltüntettek-e hamis színben”. A bíróság szerint mivel az „alperesek teret adtak a felperesre nézve nem vitatottan súlyosan sértő, lealacsonyító hozzászólásoknak, híreszteléssel valósították meg a jó hírnév sérelmét”.

A híresztelés, mint „önálló felelősségi alakzat” általánosságban az Experient-ügy elsőfokú ítéletének indoklásában is említésre került, de a személyiségi jog megsértéséért viselt felelősség megállapításakor konkrétan nem hívta elő a szerkesztett tartalomért való felelősségre hivatkozó bíróság. A másodfokú ítélet ezt, az elsőfokú bíróság ítéletében implicite jelenlévő logikát alkalmazta.

A bíróság ezzel a formulával kilőtte a szolgáltatók védelmi érveit. Az Experient-ügy – az Stv. hatályon kívül kerülése után meghozott, de az előtt megjelent bejegyzésekre vonatkozó – elsőfokú ítéletének gondolatmenete arra alapozott, hogy a szerkesztett tartalomhoz tartozó komment is szerkesztett tartalom. Ha nem az, értelemszerűen nem vonatkozhat rá a szerkesztői felelősség. Ha azonban a bíróság nem a szerkesztői felelősség alapján marasztalja el a szolgáltatót (vagyis nem azzal cáfolja az Ektv.-re hivatkozó érvelést, hogy médiának minősíti), akkor teljesen mindegy, hogy mire vonatkozott az Stv. és mire nem.

Az Ektv. az Experient-ügy másodfokú értelmezésben ugyancsak indifferenssé válik: a bíróság azt mondja, hogy a szolgáltatók teljesen feleslegesen veszik le azokat a tartalmakat, amelyek vélelmezett jogsértő mivoltáról értesítik őket, hiszen „[a]nnak, hogy a kommentek eltávolítása, a honlapról való törlés mikor és milyen körülmények alapján történt, a Fővárosi Ítéltábla szerint nem az objektív jellegű jogsértés megállapítása körében van jelentősége”. Vagyis a Fővárosi Ítéltábla szerint a jogsértés akkor is megvalósul, ha az adott komment egy másodpercig volt kinn az oldalon. Ugyanígy foglalt állást az XY (felperes) és Fusz.hu (alperes) ügyben a Debreceni Ítéltábla is, azzal az önmagában nehezen vitatható érveléssel indokolva álláspontját, hogy a

„dolog természetéből adódó nyilvánvalóság, hogy a legnagyobb érdeklődést közvetlenül a honlapon megjelenést követően váltott ki” a sérelmezett szöveg.

Úgy tűnik, ebben a megközelítésben teljesen mindegy az is, hogy a kommenteket megjelenítő felület gazdájának mi a státusa: az értelmezés szerint minden szereplő felelősségre vonható a valamilyen módon hozzá köthető felületen megjelenő hozzászólásokért. A bíróság nem tekintette sem sajtóközlésnek, sem az Ektv. szerinti felhasználói tartalomnak a kommenteket, logikája szerint tehát egy privát blog szerzője is bármikor elmarasztható az oldalára beírt hozzászólás tartalmáért. (Ez az értelmezés legalább a maga rendszerén belül magyarázatot ad arra, miért lehetett pervesztes az MTE.)

Az Experient-ügyben azonban legalább két jelentős elemet figyelmen kívül hagyott a másodfokú bíróság:

- Azt a feltűnő tényt, hogy olyan szereplőket marasztal el, akik/amelyek
 - = nem szándékoztak jogsértő tartalmat közzétenni a felperesről,
 - = nem tudtak – és nem is volt módjuk előzetesen tudomást szerezni – arról, hogy a hozzájuk különböző módokon kapcsolódó felületeken jogsértő tartalmak fognak megjelenni, vagyis – és ezzel a görög sorstragédiákat idéző végzettség érkezett meg a 21. századi magyar jogrendszerbe – az adott keretek között semmilyen módon nem tudták volna előzetesen megakadályozni, hogy a mások által létrehozott tartalmakkal ők maguk jogot sértsenek (mint láttuk, a bíróság szerint az teljesen mindegy, hogy utólag mit csináltak),
 - = amint a – még csak vélelmezett – jogsértésről értesítést kaptak, azonnal eltávolították a kifogásolt tartalmakat.
- Azt a szintén feltűnő tényt, hogy a kommenteket az Ektv. szerinti magánjellegű közléseknek minősítette, ám az azokat megíró magánszemélyek semmilyen módon nem bukkantak fel a tartalmukat kifogásoló perben.

Mindez túlmutat még az „objektív felelősség” egyébként is rendkívül problematikus, de a sajtóval összefüggő bírósági ügyekben rendre előkerülő doktrínáján is. Ha mások nyilvános kijelentéseinek tartalma miatt az erről tudósító médiumot vonja felelősségre a bíróság, az eleve szűkíti a társadalmi nyilvánosságot, ráadásul szöges ellentétben áll mindazzal, aminek az Alaptörvény és az Smtv. szerint a sajtó működését jellemeznie kell. De a tudósítás esetében legalább van valamilyen aktív momentum a szerkesztőség oldalán. A kommenteknél ilyet nem találunk.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a személyiségi jogi sérelmeket orvosló polgári jogi eszközök alapjellemezője az úgynevezett objektív jelleg, vagyis:

„alkalmazásuknak nem feltétele az, hogy a személyiségi jogot megsértő magatartás a jogsértőnek felróható legyen, az elkövető szubjektív motívumait (szándékosság, gondatlanság stb.) egyáltalán nem szükséges ezek esetében vizsgálni. (...) Az okozati összefüggés keretében elegendő, ha a magatartás és a sérelem között objektív, felismerhető kapcsolat van. A jogkövetkezmények objektív jellege azt jelenti, hogy az alkalmazhatóságnak nem feltétele a jogsértő fél vétőképessége, vétkessége, felróhatósága, magatartásának menthetősége, jó- vagy rosszhiszeműsége stb.”²¹

²¹ SZÉKELY László: *Magyar sajtó- és médiajog*. Budapest – Pécs, Dialóg Campus, 2007. 251–252.

Egyáltalán nem egyértelmű azonban, hogy az internetes szolgáltatások, a technológia biztosította lehetőségek világában mit jelenthet a „magatartás”. A tradicionális média viszonyai között világos volt, hogy minden, a médiafelületen megjelenő tartalom találkozik legalább egy, de inkább több kapuőrrel, aki *döntést* hoz a megjelenésről, függetlenül attól, hogy egy-egy adott szövegnek ki a szerzője, mi az eredettörténete. A kommentfelületek többsége azonban ilyen kapuőr nélkül működik, így egyáltalán nem magától értetődő, hogy milyen szereplőkre jogos és/vagy érdemes kiterjeszteni a kommentekért viselt jogi felelősséget. Szintén nem magától értetődő, hogy a híresztelés – másoktól származó értesülés továbbadása – fogalma kiterjed-e arra a jogalanyra, aki egy szoftvert üzemeltet a szerverén, és ezzel ad lehetőséget különböző közlések megjelenítésére.

Hogy mennyire nem egyértelmű értelmezésekről van szó, azt alátámasztja, hogy a joggyakorlatban találhatóak olyan ítéletek is, amelyek miközben a híresztelés fogalmával operálnak, a létező internetes média jellemzőit beépítik gondolatmenetükbe. Az alaplogikájában azzal párhuzamos másodfokú XY (felperes) és Fusz.hu (alperes) ítélet ott válik el az Experient (felperes) és MTE és mások (alperesek) másodfokú ítélettől, hogy előbbiben a bíróság hangsúlyos jelentőséget tulajdonított annak, hogy bizonyítva látta: az alperes védekezésével ellentétben nem automatikusan került fel a kifogásolt közlés az oldalra (ahogyan az elsőfokú bírósággal szemben annak is jelentőséget tulajdonított, hogy a közlés a „hírek” rovatban jelent meg): az „írás tartalma (...) az alperes tevőleges magatartásával vált a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé, a benne foglaltakat ezáltal ő híresztelte.” Ha a bíróság szükségesnek tartotta, hogy ezt kiemelve, az azt jelentheti, hogy ha az alperes igazolni tudta volna, hogy a szöveg automatikusan került fel az oldalára, azt a felelősségét kizáró tényezőnek tekintette volna.

A Szabó (felperes) és Index.hu Rt. (alperes) ügyben másodfokon hozott ítéletében (7. Pf.21.208/2006/3.) a Fővárosi Ítéltábla figyelembe vette, sőt korlátozott mértékben definiálta is az internetes szolgáltatások speciális felelősségi viszonyait. Az elsőfokú bíróság indoklását felülbírálván az Ítéltábla itt elfogadta az alperes érvét, mely szerint a fórumhozzászólás magánjellegű közlés, ezért nem alkalmazandó rá az Ektv. (Az alperes célja természetesen nem az volt, hogy magára húzza a hozzászólás felelősségét, hanem az, hogy eltolja magától azt.) Az ítélet egyfelől megállapította, hogy „ténylegesen az alperes biztosított lehetőséget arra, hogy a világhálóra felkerüljenek a felperes által sérelmezett közlések, amivel megvalósult a tényeknek a híresztelése”, ebből a tényből azonban nem vonta le azt a következtetést, hogy a szolgáltatónak minden, a fórumra felkerült hozzászólásért teljes felelősséget kellene viselnie a felkerülés pillanatától. „Az internetes fórum működtetése, a szolgáltatás természeténél fogva, kétséget kizáróan nem teszi lehetővé, hogy az üzemeltető a fórumnak valamennyi bejegyzését rendszeresen ellenőrizze” – írja az ítélet, amely a jó hírnév sérelmét végül is arra hivatkozva állapította meg, hogy az alperes „a felperes bejelentését követően a sérelmezett bejegyzéseket nem törölte, azokat továbbra is híresztelte”. Az alperes felelősségét ez az ítélet így nem arra alapozta, hogy a hozzászólás megjelenítésének lehetővé tételével és/vagy a moderálás elmulasztásával a szolgáltató objektíve jogot sértett, hanem arra, hogy saját moderálási szabályait és a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete által elfogadott magatartási kódex előírásait is megsértette az ügyben, vagyis nem „az adott helyzetben általában elvárható” módon járt el. Ezzel, miközben az Ektv. alkalmazását a közlés magánjellegűvé minősítésével kizárta, gyakorlatilag azt mondta ki, hogy az abban előírthoz hasonló értesítési-eltávolítási eljárással, a jogsértőként bejelentett tar-

talom törlésével a szolgáltató mentesült volna a felelősség alól.²² Természetesen kérdéses, hogy ugyanez a bíróság ugyanezt a logikát szerkesztett tartalomhoz fűzött komment esetében is érvényesítette volna-e, de az elvi lehetőség épp annyira kevésbé kizárható, mint amilyen figyelemre méltó az, hogy ennek a 2007-es ítéletnek a megközelítése mennyire nem talált követőkre az ismertetett későbbi ítéletek megfogalmazói között.

Távolabbi, de tanulságos példa is található a joggyakorlatban arra, hogy a személyiségi jogi sérelmek jogkövetkezményeinek objektív jellege nem okvetlenül jelenti azt, hogy bárki, aki a sérelmezett tartalomhoz bármilyen módon köthető, felelős is érte. A Fővárosi Ítéltábla 2. Pf.21.310/2011/5. számú ügyében a felperes egy élő televíziós adásban megszólaló interjúalany mondanivalóját kifogásolta. Az alperes egyebek mellett azzal védekezett, hogy az élő műsor jellegéből adódóan „az elhangzottak kontrollálására vagy megakadályozására lehetősége sem volt”, a bíróság pedig elfogadta ezt az érvelést.

5. A jogkövetés nehézségei

Az eddigiekből kiviláglik: az az internetes szerkesztőség, blogszolgáltató, vagy éppen privát blogger, aki a kommenteket illetően jogkövető magatartást szeretne folytatni (kevésbé fennköltten fogalmazva: nem szeretné, hogy egy általa sosem látott felhasználó által beírt komment miatt neki kelljen kártérítést fizetnie), roppant nehéz helyzetben van. Egy esetleges helyreigazítási és/vagy jóhírnév-séreلمي per kimenetele kiszámíthatatlan, nem megjósolható, hogy a bíróság egy adott ügyben melyik értelmezést választja a kommenteket illetően. Az Ektv. nem menedék, mert a bíróságok több esetben egyszerűen nem tekintik alkalmazandónak. A magánblogger hiába mondja, hogy ő nem sajtó, mert a bíróság szerint attól még híresztelhet. Az utólagos moderálás nem kiút, mert az egyszer már megjelent komment akkor is perelhető, ha tíz perc múlva törölték. Az előzetesen moderáló viszont akkor jár rosszul, ha olyan bíróval találkozik, aki a moderálásban már a szerkesztettség bizonyítékát látja és erre hivatkozva nem alkalmazza az Ektv.-ben foglalt felelősségkizárást, pedig egyébként hajlana rá.²³ A bírósági ítéletek afelől sem hagynak különösebb kétséget, hogy érdemes-e a szolgáltatóknak azon gondolkodniuk, hogy valamilyen technológiai megoldással külső – külföldi – domainen futó, nem általuk üzemeltetett kommentrendszer építsenek be oldalaikba. A válasz egyértelműen az, hogy nem érdemes, mivel a híresztelés megvalósulása nem kötődik ahhoz, hogy mely cég működteti a szervert, csak ahhoz, hogy egy adott felületen megjelenik-e a tartalom. (Más kérdés, hogy a számos magyar sajtó, így például a Sanoma óriási kiadó által működtetett Hír24 által is alkalmazott megal-

²² Az ítélet gondolatmenete felidézi Sajó András egy helyreigazítási ügy apropóján megfogalmazott okfejtését, mely szerint a személyiségi jogi jogorvoslatok tekintetében is érvényesítendő lenne a Ptk.-ban rögzített jóhiszemű joggyakorlás, elvárható magatartás mércéje a kiterjesztően értelmezett objektív felelősségi elv rovására. L.: SAJÓ András: Sajtó-helyreigazítás és sajtójog. *Jogtudományi Közöny*, 2001/5. 211.

²³ A kommenteket/hozzászólásokat érintő bírósági ítéletek összességének áttekintésére jelen írás keretei között nem volt mód, így a fentiek természetesen nem jelentik azt, hogy az ilyen ítéletek mindegyike, vagy akár többsége az itt leírt érvelések valamelyikét követné. Az viszont az ismertetett ítéletek alapján világos, hogy legalább ezekre fel kell készülnie bárkinek, aki kommentezhető felületet működtet vagy használ.

dás, a Facebook kommentmoduljának használata a kulturális mellett minden bizonnyal a jogi kockázatokat is csökkenti azáltal, hogy – a tudatos visszaélők kivételével – a hozzászólások szerzőik valódi nevével és arcképével jelennek meg.)

Veszélyes terep a metaforáké, de egyet hadd kockáztassak meg: a kommentrendszer működtető portál kiadóját felelőssé tenni a személyiségi jogot sértő hozzászólásokért nem feltétlenül logikusabb vagy igazságosabb, mint mondjuk egy állatkert üzemeltetőjét felelőssé tenni azért, ha két látogató összeverekedik. Világos, hogy az állatkert felel, ha a rozsmár az intézménynek felróható módon megeszi Pistike babakocsiját, de tőle független jogalanyok nézeteltéréseiben mi keresnivalója? Az a logika, amely szerint a moderálás (vagy a moderálás technológiai lehetősége) felelősséget keletkeztet, nem feltétlenül tér el attól, amely szerint abból, hogy vannak a látogatókkal foglalkozó munkatársak az állatkertben, akik, ha éppen arra járnak, megpróbálhatják kibékíteni a marakodó vendégeket, az következik, hogy ezeknek a munkatársaknak minden esetben be *kell* avatkozniuk, amikor két apuka összevész, mert a gyerekeik egyszerre szeretnének odaférni a gyűrűsfarkú makihoz. Sőt, nem csak hogy ott kell lenniük, hanem meg is kell akadályozniuk minden atrocitást, különben ők felelnek a következményekért. Nyilvánvaló, hogy a metaforikus állatkert vezetősége, különösen, ha olyan rabiátus vendégköre van, mint a magyar kommentmotorok üzemeltetőinek, előbb-utóbb úgy dönt: valami más bizniszt keres magának.

A jelenlegi helyzetből a blogszolgáltatók, szerkesztőségek, cégek, civil szervezetek számára pontosan az az egy biztos kiút kínálkozik, amit a Velvet választott: teljes egészében megszüntetni a kommentezést. Ez – minden ellenkező vélekedéssel szemben – nem jelentene jelentős bevételkiesést az érintett szolgáltatóknak. Míg az 1990-es évek harmadik harmadában, az Internetto/Index portál hőskorában a szolgáltatási kínálat kulcsfontosságú eleme volt a fórum, és minden bizonnyal súlyos forgalomvesztéssel járt volna a megszüntetése, a nagy portálok mára olyan sok lábon állnak, hogy bármilyen is kellemetlen is lenne számukra image-szempontból az interaktivitás e formájának leállítás, látogatottságukat és ezzel összefüggő kereskedelmi bevételeiket rövid- és középtávon nem befolyásolná negatívan. (A kommentbéke utolsó hónapjában, 2011 júniusában 935 651 felhasználót regisztrált a Webaudit a Velvet oldalain, míg egy évvel később, 2012 júniusában 975 797-et, vagyis a kommentek megszüntetése egyáltalán nem vetette vissza a látogatottságot.) A kommentek teljes leállítása ugyanakkor tervezhetőbbé tenné a szájtok működését a kiszámíthatatlan eredményű bírósági döntések kiiktatásával. Idáig valószínűleg azért nem szüntették meg a kiadók a további felületeken a kommentelés lehetőségét, mert a bírósági ügyek ritkák, még az érintettek körében sem jól ismertek, és felvetéseikben is, kimenetelükben is 'random' jellegűek – vagyis a szolgáltatók és bloggárdák reménykedhetnek abban, akár tudatosan, akár tudattalanul választva ezt a stratégiát, hogy egyszerűen megússzák a dolgot, nem lesz olyan személy vagy cég, aki/amely értelmesnek tartja, hogy egy komment miatt bíróságra menjen.

Az a következtetés sem tűnik légből kapottnak, amely szerint a jelenlegi helyzet a bíróságok – pontosabban fogalmazva: a bírák egy része – számára is problematikus. Mint már utaltam rá, a Szabó (felperes) és Index.hu Rt. (alperes) ügy elsőfokú ítéletében ott szerepel az a jogalkotóknak címzett segélykiáltásként felfogható helyzetértékelés, mely szerint „szinte teljeséggel hiányzik a felgyorsult információáramláshoz, az újabb és újabb technikai eszközökhöz adekvát jogi szabályozás. A bíróságnak ezért [az Ektv.] rendelkezéseit kell alkalmazni”. A jogalkalmazó ennél egyértelműbben aligha jelezheti, hogy a rendelkezésére álló jogszabályok – ide-

értve az Ektv.-t – megítélése szerint nem alkalmasak arra, hogy a konkrét perekben megnyilvánuló valóságra érdemben reflektáljanak az ítéletek. Ez az ítélet 2006-os keltezésű, azóta érdemi jogalkotási fejlemény nem volt a területen. A médiatörvény nem söpörte el a kommenteket, de nem is teremtett átlátható, kiszámítható új helyzetet.

Ez az állapot egyetlen érintett céljait, érdekeit sem szolgálja:

- a szolgáltatók és bloggárdák kiszolgáltatottak, működésük megjósolhatatlan tényezőknek vannak kitéve;
- az esetlegesen jogsértő kommentekben megtámadott személyek/cégek ugyancsak követhetetlen üzeneteket kapnak, nem tudják megítélni, hogy egy-egy adott ügyben esélyes-e indítanak-e pert;
- a felhasználók bármikor kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy megszűnik kedvenc kommentfelületük;
- a kiszámíthatatlanság erősíti az egyébként is meglévő gravitációt, ami nemzetközi platformok felé vonzza a magyar felhasználókat; ez – mint fent utaltam rá – önmagában nem lenne komoly üzleti csapás a hazai tartalomszolgáltatóknak, ám más trendeket erősítve, abba az irányba hatna, hogy a magyar közbeszéd egyre nagyobb része ne magyar üzemeltetésű, a magyar joghatóság által praktikusán belátható, elérhető felületeken folyjon;
- mivel a joganyagból és ezzel szoros összefüggésben a jogalkalmazásból is hiányzik a célképzet, a tudatos elgondolás arról, hogy mit és miért kellene elérniük a jogszabályoknak és a bíróságoknak (ezt a helyzetet pedig tovább súlyosbítja a fogalmi zűrzavar, amely leggyakrabban az internet előtti világ jelenségei közül keres analógiákat az internet sajátos jelenségéhez, vagy egyszerűen csak nem hajlandó tudomást venni az internetes jelenségek kardinális sajátosságairól), a jog nem formálja az érintettek viselkedését, és a társadalom preferenciái sem tudnak visszahatni a jogra.

Mindezzel korántsem azt akarom mondani, hogy a megoldás az lenne, ha a bíróságok azonosulnának az iparági állásponttal. A ki nem mondott törekvés, ami arra irányul, hogy a leírt és legalább potenciálisan milliók által olvasható szavakért *valaki vállaljon felelősséget*, tökéletesen érthető. A kérdés, amire egy következő tanulmánynak kell majd válaszolnia, az, hogy vannak-e olyan gyakorlati és elméleti érveink, melyek alapján meghatározott esetekben lemondunk erről a törekvésről, illetve az, hogy amennyiben nem kívánunk lemondani róla, tudunk-e olyan jogszabályi rendszert kigondolni és elfogadni, ami a köz valódi elvárásai és érdekei szerint, egyúttal alapvető jogelveinknek megfelelően, kiszámítható módon rendezi el ezeket a problémákat.